Taraqqiyot spektri
ILMIY JURNALI
Vol 2 № 6 2026

KORRUPSIYA – KELAJAK KUSHANDASI

Abdullayeva Barno Boqijon qizi
To‘raqo‘rg‘on 1-son texnikumi Huquq fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada korrupsiyaning jamiyat taraqqiyotiga salbiy ta’siri, uning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy oqibatlari hamda unga qarshi kurashishning huquqiy va institutsional mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, korrupsiyaning yoshlar kelajagiga, davlat boshqaruvi tizimiga va jamiyat ishonchiga yetkazadigan zararli ta’siri yoritilgan.

Kalit so‘zlar: korrupsiya, huquqiy davlat, shaffoflik, davlat boshqaruvi, poraxo‘rlik, jamiyat, qonun ustuvorligi, korrupsiyaga qarshi kurash.

KIRISH

Korrupsiya har qanday davlat va jamiyat rivojlanishiga jiddiy to‘siq bo‘ladigan global muammolardan biridir. U jamiyatda adolat tamoyillarining buzilishiga, iqtisodiy rivojlanishning sekinlashishiga va aholining davlatga bo‘lgan ishonchi pasayishiga olib keladi. Shu sababli korrupsiyaga qarshi kurash bugungi kunda barcha davlatlar uchun ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasida ham korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Qonun ustuvorligini ta’minlash, davlat organlari faoliyatida ochiqlik va shaffoflikni kuchaytirish hamda fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish bu yo‘nalishdagi asosiy vazifalardir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Korrupsiya muammosi xalqaro miqyosda ko‘plab olimlar va tashkilotlar tomonidan o‘rganilgan. Jahon banki, Transparency International va BMT tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda korrupsiya iqtisodiy o‘sishga to‘sqinlik qiluvchi asosiy omillardan biri sifatida baholanadi.

Taraqqiyot spektri

Tomas Piketty, Robert Klitgaard kabi olimlar korrupsiya davlat boshqaruvida samarasizlikni keltirib chiqarishini ilmiy asoslab berganlar. Ularning fikriga ko‘ra, korrupsiyaning oldini olish uchun shaffof boshqaruv tizimi va kuchli huquqiy institutlar zarur.

Mahalliy tadqiqotlarda ham korrupsiyaning ijtimoiy ong, huquqiy madaniyat va iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta’siri keng yoritilgan.

Maqolani tayyorlashda tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy yondashuv, ilmiy manbalarni o‘rganish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Korrupsiyaning jamiyat rivojiga ta’siri nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korrupsiya jamiyat hayotining turli sohalariga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. U iqtisodiyotda raqobat muhitini buzadi, investitsiyalar oqimini kamaytiradi va davlat resurslarining noto‘g‘ri taqsimlanishiga olib keladi.

Korrupsiya natijasida davlat budjetidan ajratilgan mablag‘lar maqsadsiz sarflanadi. Bu esa infratuzilma, ta’lim va sog‘liqni saqlash kabi sohalarning rivojlanishiga to‘sqinlik qiladi. Natijada iqtisodiy o‘sish sur’atlari pasayadi.

Korrupsiya jamiyatda adolat tamoyillarini buzadi. Fuqarolar o‘rtasida tengsizlik kuchayadi va davlat institutlariga ishonch pasayadi. Bu holat ijtimoiy norozilikni keltirib chiqarishi mumkin.

Korrupsiya davlat boshqaruvi samaradorligini pasaytiradi. Qonun ustuvorligi buziladi va demokratik institutlar zaiflashadi. Bu esa davlatning xalqaro nufuziga ham salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Korrupsiya eng xavfli jihatlaridan biri yoshlar ongiga salbiy ta’sir ko‘rsatishidir. Agar jamiyatda “tanish-bilish” yoki noqonuniy yo‘llar bilan muvaffaqiyatga erishish odatga aylansa, bu yoshlarning mehnatga bo‘lgan ishonchini kamaytiradi.

Korrupsiyaga qarshi samarali kurashish uchun quyidagi choralar muhim hisoblanadi:

- Davlat boshqaruvida ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash;
- Elektron hukumat tizimini keng joriy etish;

Taraqqiyot spektri

- Fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish;
- Sud-huquq tizimining mustaqilligini kuchaytirish;
- Jamoatchilik nazoratini rivojlantirish;
- Ta’lim tizimida halollik tamoyillarini shakllantirish.

Elektron tizimlar va raqamli texnologiyalar korrupsiya darajasini kamaytirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Chunki raqamlashtirish inson omilini kamaytiradi va jarayonlarni avtomatlashtiradi.

XULOSA

Korrupsiya jamiyat rivojiga jiddiy to‘siq bo‘ladigan xavfli ijtimoiy hodisadir. U iqtisodiy taraqqiyotni sekinlashtiradi, ijtimoiy adolatni buzadi va davlat institutlariga bo‘lgan ishonchni susaytiradi.

Shu sababli korrupsiyaga qarshi kurash har bir fuqaroning burchi hisoblanadi. Huquqiy madaniyatni oshirish, qonun ustuvorligini ta’minlash va shaffof boshqaruv tizimini rivojlantirish orqali korrupsiyaning oldini olish mumkin. Kelajak avlodni halollik ruhida tarbiyalash esa barqaror va adolatli jamiyat qurishning asosiy garovidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2017.
3. Transparency International. Corruption Perceptions Index Reports.
4. World Bank Governance Reports.
5. Klitgaard R. *Controlling Corruption*. University of California Press.
6. Piketty T. *Capital in the Twenty-First Century*. Harvard University Press.
7. BMT Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi.
8. Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati asoslari. – Toshkent, 2022.

Taraqqiyot spektri